

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiló jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, voceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsako sredo popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 20— K
pol leta 10— »
četrt leta 5— »
posamezna številka po 40 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako petit-vrstó. Priloge stanejo poleg poštnine še 45 K.

Telefon uredništva št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 75 vin. dvakrat . . . 60 » trikrat . . . 45 » za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 30 vin. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštna hranilnica št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine.

ALBIN LAJOVIC:

Po prvem letu svobode.

Bratje in sestre! Pomladnje jutro je v naših srcih ter nam kaže novo božjo pot. Zareča zarja, za katero smo se bojevali in trpel, ki smo jo pripravljali, čakali in pričakovali z usmevom na ustih in radostjo v srcih, nam jo obseva. Toda malo dalje stoji megla, ki ji zakriva zarke usmevajočega se solnca, ki je postavila pred nas vprašanje: Kje je cesta?

Na eni strani se dotika neba človek, ki je odvrnel spone, na drugi pa vzdiguje glave premagani sovražniki svobode; iz krvavih in krvilačnih oči jim sije nov up . . .

Komaj rojena svoboda kliče: »Stojte na straži! Živite me z ljubeznijo!»

Vse narodove sile naj priskočijo svobodi na pomoč, razmahnjajo krila. Čistost mišljenja, pogum, edinstvo, iskre sipajoča volja stojte pri njeni zibelki in jo čuvajte! Če bi znali ceniti svobodo, bi moralo tako biti. Toda v resnici ni tako. Zal! Zibelko svobode čuvajo utrujenosti in gnus in namon in nesloga in sovraštvo. Ljudje korakajo enakomerno dalje, eni iščejo korita, drugi so brez smotra, po trdi, nerazorani celini se vlečejo s svojimi okamenelimi srci, ki ne poznajo radosti in ne žalosti.

Sestre in bratje! Usoda nas je postavila med one, ki imajo častno nalogo, da očistijo in prerode družbo. Usoda naj bi nam podarila moč bliska, da bi prepričevali, da bi vzburljali v življenje mrtvo morje. Ob cestah bi morali postaviti svetilke in jih našgati, da bi kazale jasno pot do smotra.

Toda — naše roke so pobešene, nedoločene. Nimamo poguma zagrabiti svobodo, napiti se iz njenih večnih studencev, zakaj bojimo se njene svetle podobe, bojimo se njene žareče prikazni. Stojimo še vedno v temi, vidimo v dalji svobodo, a do nje ne moremo. Razsvetlino si okolič vsaj s par lučnicami, ki jih imamo pri rokah, napravimo nekaj drobnih toda krasnih sklepov.

Prvi: Bodimo ponosni! Z drugimi besedami: ne bojmo se dela!

Silno slavni možje so osvobodili domovino. Narod jih zato hvali, ter jim obljublja večni spomin.

Toča poznam osvoboditelja, o katerem do danes še nihče ni izpregovoril, ki ga še nihče ni omenjal. Ta osvoboditelj je oni skromni, od roda do roda tihi, ponižni, zasmehovani učitelj, ki je, neupoštevajoč vsega tega, slikal v otroške duše vzore svobode, vzore pravice, napolnjeval dušo zasužnjene naroda in njegovih otrok z mrznjo do tiranov in ljubeznijo do luči pravice in resnice. Lomil je kamenje, tlačeval ceste in gladil steze rešenikom.

Ni delal tako radi hvaležnosti. Toda, ko je delo končano, mislim, da ima vzroka zadosti, biti ponosen . . . — t. j. ponavljam napiti se poguma za novo delo.

Drugi: Bodimo veseli! Razjasnilo obraz, čeprav mnogemu izmed nas teži bolest srca. Radujmo se, zakaj njiva, na kateri smo do včeraj tlačani, je naša last, svobodni smo in svobodno oblikujemo. Plamen, ki nam gori v srcu, naj gori tudi v naših besedah, kako jasne, kako krasne so naše delavnice!

Strmimo svoje vrste! Dva studenca nam nudita zdravo, pitno vodo: naša organizacija in veličina naše naloge.

Živim z enim ali več tovariši ali tovarišicami na šoli. Razumem. Sprimimo se za roke: Tako nastaja silna organizacija, v silni, močni organizaciji sem silen in močan jaz sam.

Moja naloga ni niti neznamenit niti vsakdanja. Poverjena mi je vzgoja novega roda. Izrujem plevel, koprive, slak, a vzgojim samozavestne, zdrave in pravno visoko stoječe občane. Zgradim si svobodno šolo. Sicer so jo kot tako že razglasili — toda jaz sem, ki vdaline telesu dušo, jaz sem, ki mu dam življenje . . .

Vsi družabni stanovi kipe in kvase. Pri vseh najdemo ljudi dobrega srca, poštenih misli, ki se bojujejo za nove vrednote življenja. Ali naj bode naš stan poslednji?

Velika doba rodi junake, da dvigajo visoko orožje in ščit, da se postavijo na

čelo novim, stari svet razbijajočim mislim in tokom. Velika naloga žene kri v glavo, dela žulje na rokali. Mislimo pogosto in globoko na svojo nalogo — postanimo silni in močni!

In nova lučica: Navdušujmo se! Navdušenje je nekaj, česar ne dosežemo z voljo, temveč kar nam dodelje nadnaravne sile. Navdušenje je milost, kakor n. pr. mladost ali zdravje. Zatorej odprimo srce in . . . zamislimo se v tajno nalogo, ki pripada našemu narodu!

Evropi, kjer ljudje »kriče in tekmujejo, dvomijo in obupavajo in ne poznajo konca preprirov in pravd«, tej Evropi ležimo kakor srce v telesu, postanimo torej njeno pravo srce.

Bodimo glasniki enakosti, bratstva in svobode, čeprav nas oklepajo še rimske vezi . . . Podajmo levico Franciji, desnico sveti Rusiji in stojmo kot branik resnice. Prapor demokratizma povzdiguemo vrh Triglava, da ga vidi svet, da navda s sirahom vse tirane in tlačitelje.

Med prostimi otroci naroda postanimo sami otroci, kakoršne hoče imeti naš učitelj Jan Komenski in o katerih pravi pesnik Thakur:

»Otroci, pojdite s svojim življenjem med nje kakor plamen veselja in čistosti . . . stopite v sredo nedolžnih src, ki vedno žalujejo in božajte jih z nežnimi pogledi kakor večerna zarja, katera s svojim svetlim mirom odstranjuje prepire minulega dne.

Pustite, da zagledajo vaš obraz, otroci moji, ter spoznajo tako pomen vseh reči, dovolite, da vas ljubijo, s tem se naučimo medsebojne ljubezni . . .

Prijatelji moji! Tako glejmo na bodočnost svojega naroda! Silueta te bodočnosti stoj visoko pred nami, čeprav so naše sile in moči, ki vodijo do nje, sedaj še utrujene in razbičane od prelivanja krvi.

Verujemo li v to svojo krasno bodočnost, kako naj ostanemo mirni? Kako bi bilo mogoče, da ostanemo brezbržni, da se ne pridružimo onim, ki so navdušeni in pridno zidajo . . .?

Tudi danes je odjadrala noč, zažarela je zvezda Danica, vrhovi gozdov so se obražali na obzorju kot črne misli, vstal je dan in zvezda Danica je zbledeela in izginila . . .

Danica! Nikdar ne bi zaslutila v najoddaljenejši misli, da bom ob nastopu v življenje na samostojno pot, pisala prve vrste tebi v spomin in slovo.

Cvetela, dehtela je pomlad in vabila v svoje razkošje, med cvet in vonj, v templje gozdov, ki so se odevali v nežno zelenje.

Takrat je še besnel bojni grom in tvoj notranjski kraški svet je bil svoboden in prost, le tvojo solnčno Gorico, kamor si tako hrepenela, je odeval teman oblak. Stisnila se čelo v ostre gube, hipoma se zamislila v usodo domovine, a zjasnil se je tvoj ljubki obraz, zazibal kodri in tisti sveži smeh, ki je razdeval tvojo veselo srce, tisti smeh se je razlil na lica, oči, usta, in zapela si:

»Kada, bračo, grozna zima prodje, zima prodje, Gjurgjev danak dodje, te se gora preobdane listom, a zamljica travom i cvijetom, i zapoje tica ševrljuga . . .«

Odpevale so ti ptičice in brzonoga ververica je postala na deblu. Nadaljevala si, kar ti je prišlo na misel. Zavrisnila si tja v pomladni solnčni dan in tvoj mil glas je zvenel:

Življenje, dragi moji, leti kot blisek. Beži in edno, kar ostane, je dejanje. Stopite z boso nogo v bežeče valove življenja, pogledajte za trenutek okoli sebe, ko se dviga v večer tila luna: Li ne čutite nečesa v sebi, kar vas žge in peče, kar hoče s silo in s krikom na dan, predno ugasne, kar hoče roditi sad, predno se požanje?

Življenje vam sipa v naročje svoje najdragocenejše bisere, čudovite cvetke: — otroke. Vam jih zaupa. Potopite se v njih solze, pijte njih smeh, živite njih igre, občudujte njihove cvetove! Odprite oči, da zazrete, kako dvigajo naivne dušice k vam svoje male ročice, kako vam verujejo, kako slutijo pri vas srečo in blaženost.

Njim posvetite delo svojih rok . . .!

Se par dobrih splepov ob novem letu: Vsaj enemu človeku odpustim — najrajši svojemu zaslepljenemu tovarišu!

Vsaj jednega človeka pripeljem na pravo pot — najrajši samega sebe!

Vsaj jednemu človeku povem resnico — najrajši svojemu nasprotniku.

Po stenah svojega razreda razobesim dobre časopise, iz njega napravim hram in čitalnico. Vsak otrok nahrani pri meni v tem letu toliko, da mu kupim, ko stopi iz šole, vsaj eno knjigo.

Potrudim se, da postanem prost, resnicoljuben, vljuden, časten in po delu hrepeneč občan.

V tem letu prestudiram vsaj eno znanstveno delo. — Najmanj pet knjig si kupim.

Napravim najmanj eno predavanje, s katerim bom lahko šel od šole do šole . . .

Slišim, tovariši, kako se posmehujete, češ, toliko sklepov si naštel, da bi lahko z njimi tlakovali cesto do pekla. Takoj končam — toda, žal, zopet s sklepom:

Izmed vseh pravkar storjenih sklepov izvrim v tem letu vsaj enega, vsaj eden se izpremeni v dejanje in čin . . .

Naročajte in širite list!

LISTEK

Mirosava Kvedrova:

Dánici Šolarjevi v spomin in slovo.

»... v ravnine solnčne zemlje so te skrili . . .«

»... in ti ne veš, ljuba Danica, kako lepa je jutranja zarja v Beli Krajini. Visoko na nebu žari Jupiter in na tisoče drobnih zvezdic mižika v zasluteno zoro, kakor nežna, sladka očesa otrok, ki se zjutraj, zaspano še, ozirajo na svojo mamco, se ji smehljajo in vabijo ljubeče srce v objem in v povest o sanjah in krilatcih.

Zvezdice trepečejo in migljajo, polje spi, odeto v šlaraste meglice, šumni gozdovi snivajo, v gajih srebrnih brez ščepeče, kot da se poslavljajo vile, da zvečer, v noči, ob svitu mesečine zopet pridejo na vasovanje s čudovitimi povestmi . . .

Tam na iztoku, nad hrvatskimi griči in gorami se raztegne trak rahle svetlobe in zvezda Danica priplava na obzorje s svojim svetlim bleskom in žarom. Vzdiguje se više in više, pred njo se umika noč, za njo vstaja jutro; v dolgih črtah se za-

sveti obzor, škrlatnilasti oblaki se prelivajo v močnejše barve, iztok žari, gori v ognju solnčnega voza, ki gre svojo pot; v moči solnčne svetlobe zbledeva zvezda Danica — in izginje . . .

Tako sem ti pisala pred nedavnimi časom in ti, ljuba Danica si zastavila pero v tožne besede:

Ne piši o zori in zarji, piši o temni noči, o viharnih oblakih, o blisku in gromu, o moči in sili vseh vas, ki dihati svobodni zrak, mi pa vzdihamo in ječimo na kraških tleh in hrepenimo po srečni zvezdi . . .

Sama noč je to naše vzdihovanje, to noč ni zvezd, te noči ne prebudi dan, le v srcu je ena sama želja, ena sama misel: iz suženjstva v svobodo . . .

Zdaj šele vem, kako neskončno ljubim to ubogo kraško zemljo, te kamenite vrhove, to kraljestvo burje, ki pribuči, zatuli, stresa svet, poje in rjove svojo divjo pesem. Zapodi se z vso silo na Adrijo in tuli in joka in ni plakamo z njo . . .

Burja rjove, kakor da mora prepočiti volčjo svojati in Jadran šumi in buči . . .

V naših srcih vstajajo povesti o silnih junakih in čakamo in hrepenimo po svobodi . . . za sužnja ni rojen Jugoslovan . . . piši mi o gromu, o junakih s težkim buzdovanom, ki bo pal, ker mora pasti na naše okove, da bo svobodna naša zemlja, te kraške skale in prosta pot na sinji Jadrana . . .

»Jer tko naš je, pjesmu ljubi, i u putu i u kući, i na radu, na dangubi, ni smo narod pjevajući.«

In govorila si: »Mi nismo zato na svetu da prelivamo kri in da izginemo v morju potujčevanja; ne — zato smo tu, da čuvamo dedovino naših dedov. V dalji se dani in znamenja na nebu kažejo na srečo domovine.

Na hiljade nas je, na hiljade nas bo! Le poglej to deco, to našo deco, ki teka in se igra v parku; sami cvetovi, same rožice. Ej in táko drobno dečad bom vzgajala, polnila nežna srčeca z ljubavjo do domovine. Takrat bom srečna, tako srečna,« si govorila vzhiceno, glas se ti je tresel, pobožala si glavico male deklice in požurila svoj korak, kakor da se ti mudi do cilja . . .

»Sami cvetovi, same rožice,« si rekla ti, sama cvet, roža, zelen rožmarin . . .

Uboga moja tovarišica! Danes leži pred menoj tvoja zadnja karta: Chevalierjeva »Pomlad«.

Po zeleni trati stopa mladina, odeta v cvetje, deklice z venčki na glavi, dečki s polnim naročjem rož, pojač in vriskajoč v pomladni dan. Vse solnčno, vse svetlo hiti naprej . . .

V ospredju stasita možka postava z mečem v desnici, poleg nje dekliški stas, s sklenjenimi roki na srcu, usta napol od-

Kdo je kriv, da nas niso že prej prištevali v splošno pragmatiko državnih uradnikov?

Beograd, 14. dec.

Vprašanje uvrščenja učiteljstva v splošno pragmatiko državnih uradništva se je dovolj razmotrivalo v zadnjem času. Dasi imamo sedaj že skoro sigurno zagotovilo za popolno uvrstitev v pragmatiko, nam vendar ni obrniti pozornosti od tega vprašanja in nam ni prepustiti to vprašanje samemu sebi ter ne zaupati le drugim vse delo in sodelovanje na tem.

To pa ne zadeva le našo organizacijo, temveč je enako važno in skupno vprašanje za hrvatsko in srbsko učiteljstvo.

Da se ni poštevalo učiteljstvo že pri prvotnem načrtu pragmatike, je krivo ministrstvo za prosveto v Beogradu o čemer piše »Narodna Prosveta« sledeče:

»V ministrstvu za konstitucije deluje komisija na ureditvi materijalnega stanja državnemu uradništvu in uslužbencem v naši državi. Kakor so listi javili, se uredi gnotno vprašanje državnega uradništva zaenkrat s poviški dnevnice, dokler ne bo to mogoče urediti zakonodajnim putem.

Ta komisija je upoštevala vse kategorije državnega uradništva in uslužbencev razven učiteljstva; ker se iz ministrstva prosvete ni nihče brigal za to, da bi jim dal o tem kako navodilo in podatke!

Radi tega je tajnik te komisije gosp. Houdec posetil ministrstvo prosvete, vprašajoč za začudenjem: kakaj ministrstvo ni ničesar podvezelo za učiteljstvo v tem pogledu?

V tej zadevi je zaprosil obveščenja tudi predsednik srbsk. »Udruženja« s tov. Stanojevičem.

Mi na tem le na kratko in odločno izrazimo svojo zahtevno: da s polnim pravom pričakujemo, da bomo v vsem popolnoma izjednačeni z državnim uradništvom, ki imajo enako kvalifikacijo z nami.

Smatrali smo za svojo dolžnost, da to naglašamo in omenimo, predno pride na ministrski p.s.l.«

Učiteljski štrajki se pojavljajo.

Predsodek, da učiteljstvo radi svojega »vzvišenega poklica« ne sme stavkati in s tem dokumentirati svoje resne zahteve za svoje pravice — je padel.

Predskodi, da učiteljstvo ne sme posegati po skrajnem sredstvu stavke in pretirani idealizem, ki je vladal v tem oziru do šolstva, je pričel padati. Voja je prinesla tudi v učiteljski stan novo orijentacijo in samozavest. Giblje se učiteljstvo vseh narodov in simptomi ter zahteve so skoro povsod enake.

Še je v spomenu stavka italijanskega učiteljstva v Trstu, kateri stavki se je solidarno pridružil tudi slovensko učiteljstvo. Skupno so dokumentirali boj za svoje gnotne zahteve!

Enako nam je v spomenu še stavka učiteljstva v Vojvodini, o kateri smo poročali tudi v našem listu. Vzrok stavki je bilo tudi gnotno vprašanje in skandalozno upravno razmere, da se ni izvedla pravočasno niti dovoljena regulacija dra-

prta. kakor da zdajnjim vskliknejo: za tebe in tebi domovina... in napisala si: naše irendi -- na hiljade nas je, na hiljade nas bo!

Poleg karte leži prstan, ki si mi ga podarila ob slovesu za spomin. Zdi se mi, da je vedno blesteče očesce zatmenilo, da je to tvoje oko, Dánica, ki zre na mene pred smrtnim bojem, ko si klicala s silnim hrepenjenjem svojega ateka, svojo mamico, svoje drage in mene v upanju, da tvojemu srcu najdražji prepodimo belo ženo, ki ti je prihajala nasproti ono usodepolno, nesrečno uro, ko si zastavila korak — na Marijin trg... Dánica, ti moja nesrečna Dánica, na dan tvojega pokopa sem odbirala sad naših gor, da ti ga ponese Otilij v bolnico in si ohladiš pekoče bolečine...

Kako naj se potolažim, ko je uničeno tvoje lepo, mlado, kipeče življenje, polno najlepših naj? Zagrnila se je zemlja nad teboj in jaz kličem tvoje ime v solčni, jesenski dan.

Nisem te videla trpeče, nisem te kropila, nisem klečala, s težko bolečino v srcu pred tvojim odram, nisem te spremila na zadnji poti... Vidim te veselo, pevajočo:

»Kada, bračo, grogzva zima prodje, zima prodje, Gjurgjevan danak dodje...« in zalostna misel hiti tja v pomlad, ko bo zopet zelenel log in gaj, travnik in vrt. Tam nad ljubljanskim poljem se bo vzdri-

ginskih doklad ter se je pustilo učiteljstvo čakati na izplačilo in nadalje trpeti.

Med tiskarsko stavko se je vršila stavka učiteljstva v »Nemški Avstriji«, o kateri nismo mogli še poročati. Poročilo se je glasilo sledeče:

»Stavke nemško-stajerskega učiteljstva. Nemško-stajersko učiteljstvo je po sklepu organizacije v Gradcu in po vsej deželi začelo šestdnevno demonstracijsko stavko v svrhu dosege gnotnih zahtev, med njimi enakostalnosti z državnimi uradniki, in je imelo v Annensale demonstracijsko zborovanje, katerega se je udeležilo jako mnogo učiteljev in učiteljic iz vse nemške Stajerske. Govorniki in govornice so opisovali bedo učiteljstva in utemeljevali svoje zahteve. Po zborovanju so odkorakali pred deželni dvorec. Odposlanost je šlo k deželnemu glavarju dr. Rinteinu, kateremu je voditelj učiteljstva, strokovni učitelj Herlz, predložil sklepe in utemeljil želje učiteljstva. Deželni glavar je obljubil, da bo njemu izročene sklepe predložil deželnemu svetu. Nato je učitelj Herz povel učiteljstvo, naj se mirno razide in jaz na ponedeljek, zopet loči svojega dela v šoli.«

Na jugu se je pa pojavila zopet stavka italijanskega in hrvatskega učiteljstva v Istri, o kateri so došla sledeča poročila:

Tržaška »Edinost« z dne 2. dec. prinaša sledeči poziv: »Hrvatskim učiteljem in učiteljicam Istre! Prišel je — in svolje je 1. december, ali vlada ni izpolnila svoje obljube, da sprejme naše zahteve, kakor so bile obrazložene v tem listu, do gorenjega roka. Dalje ne moremo čakati. Učitelji in učiteljice so pokazali dovolj potrpežljivosti, čakajoč do sedaj na izboljšanje svojega materijalnega stanja. Toda tudi naša potrpežljivost ima svoje meje. Nikdo na svetu ne more kratiti učiteljem pravice, da se tudi oni materijalno popolnoma opomorejo, da jim bo mogoče iti na delo za dobrobit dece — za dobrobit celega naroda. Moramo torej, dasi neradi, izvršiti svoj odlok, sprejet na skupščini v Parizu. Zato pozivljemo tem potem vse učitelje in učiteljice, da z dnem 2. decembra t. l. (ali najkasneje, za d nobim to vest) brezodvlačno stopijo v stavko. Nastopimo vsi solidarno in zmaga je naša! — Ponovno otvorjenje šole se sporoči potom časovno ali eventualno s privatno pošto (kolikor bo mogoče)! Odbor za varovanje učiteljskih interesov za Istro.«

Nadaljno poročilo se je glasilo:

»Učiteljska stavka v Istri se nadaljuje vkljub temu, da občinski komisariji in orožniki groze učiteljstva, da se takoj odstopi iz službe, ako se ne povrnejo na svoje mesto. Stavko vodi centralni odbor (comitato d'azione) v Palju, podvoštvo pa ima »Slov. učiteljsko društvo za Istro.«

V zadnjem času je bila proglašena tudi stavka srednješkolskih profesorjev združena s stavko vsega državnega uradništva v naši državi, tičoča se tudi gnotnega vprašanja državnega uradništva.

Taj stavki se je pridružil solidarno s triurno stavko učiteljstva mesta Ljubljano in bližnje okolice, a ni bilo mogoče pravočasno obvestiti drugega učiteljstva o stavki. S tem je učiteljstvo prvič doku-

goval škranček, kot nekoč in nekda, a tebe, ljubljena Dánica, ne bo nikjer, nikjer...

Pod hladno rušo boš spavala; — da, tovarišica mila, spavaj mirno in sladko. Naj te ne teži zemlja, Danica!

No hiljade nas je, na hiljade nas bo, ki nasimo in bomo nosili tvoje misli, tvoje želje, tvoja hrepenjenja v srcu in zanašali v mladino, dokler ne zasveti srečna zvezda vsepovsod, kjer se glasi naša beseda, naša pesem...

Naša roka, roka hiljadov in hiljadov tovarišev in tovarišic, bo orala, naše srce bo sežalo seme, ki je stoletja kalilo v dušah trpečnih, borečih, zatiranih, zasuženih...

In tam čez tvoje kraške skalnate vrhove bo zatulila burja svojo divjo pesem, zabučala bo Adrija v naši veličastni pesmi in krepka roka Jugoslovana bo vozila hrastov brod, čuvala ga bo morska zvezda...

V zlateg spomnu na tebe, nas bo vodila pot na tvojo gomilo, na tvojo gomilo, ljubla Danica, ki si tako prerato izgnila in ugasnila, ti, zvezda edinka, tvojih neutolažljivih staršev, ti ljuba tovarišica vseh onih, ki smo te ljubili in katere si ljubila.

Velika, globoka je naša bolečina, je en svetel, kristalnočist žarek sije na njo: zlat spomin, tebi, mila Danica!

mentiralo pripadnost k državnemu uradništvu.

V istem času pa smo prejeli poročilo, da so sklenili stavko srednješkolski profesorji v Gorici, ker že od septembra niso dobili svojih plač.

Boj za češke manjšinske šole v Nemški Avstriji.

Odpor in boj Čehov za svoje šole na Dunaju nam je lahko za vzgled, kako se moramo boriti za svoje šole in ne odjenjati, ker je šola pač prva podlaga za existenco naroda.

Zadnje vest o čeških šolah na Dunaju javljajo »Videnske Listy«, ki pravi, da se klonjajo vendar ustanovi na Dunaju nekaj čeških šol.

Ves boj za češke šole na Dunaju se je pa vršil med tiskarsko stavko. Poročila o tem boja se bila sledeča:

Češke šole na Dunaju.

Dunajski mestni svet se je bavil v seji mestnega sveta z vprašanjem čeških šol, ker hoče ustanoviti radi izpraznitve in ureditve šolskih prostorov posebne komisije. Na predlog mestnega svetnika Ruanellharti pa stvar ni prišla v razpravo, ker postane šole tedaj aktualna, ko bo mirovna pogodba odobrena. Medtem pa naj se zadeva čeških šol in predpriprav odloži. Mestni svet je predlog sprejel. Češki mestni svetnik Sirotek je izjavil, da pričakuje češka manjšina rešitve čeških šol v Nemški Avstriji v drugem zmislu, kakor je vladal doslej na Dunaju. Čehoslovaška manjšina ima pravo do svojih šol tudi na podlagi obstoječih zakonov, zato bo vztrajala pri svoji zahtevi po čeških šolah.

Stavka čeških otrok na Dunaju.

Proklamirana je bila stavka čeških šolobveznih otrok. Stavka je najskrajnejše sredstvo čehoslovaške manjšine na Dunaju. Češki otroci na Dunaju so trdno odločeni, da bodo stavko izvedli do najskrajnejših posledic.

Dunaj se več ne upira češkim šolam.

Krščanski socialci v mestnem občinskem svetu so sklenili, da se z ozirom na mirovno pogodbo ne bodo več upirali ustanovitvi čeških šol na Dunaju. Zahtevajo pa, da ponučujejo na teh šolah češčine večji nemiški učitelji, in da se rabijo v šolah iste knjige kakor na nemških šolah.

Čehi zbero en milijon za češke šole na Dunaju.

Po mirovni pogodbi bi morale dunajsko mesto samo skrbeti za češke šole na Dunaju, kajti na Dunaju živi okoli 300.000 Čehov. Dunajski Nemci pa niso hoteli izpolniti zahtev pogodb, zato so češki otroci na Dunaju stavkali. Da bi pa Čehi pokazali pred svetom svojo resno voljo, da hotejo skrbeti za narodno vzgojo svojih otrok na Dunaju z zberbo te dni en milijon samo za češke šole na Dunaju. To bo najboljši protest Dunajčanom. Zbirka je dosegla že nad pol milijona.

Kakor poročano, je imel vztrajen boj Čehov tudi svoje uspehe.

J. J.:

Zahteve lige francoskih vzgojiteljev za demokratizacijo in socializacijo šolstva.

Liga francoskih vzgojiteljev je imela v septembru t. l. svoj 35. kongres. Na tem kongresu so bile sprejete — med ostalim — soglasno sledeče zahteve:

1. Da v Franciji končno prične era demokratske vzgoje.

2. Da morajo biti vsi otroci ravnopravni pri vzgoji; ta ravnopravnost naj se uresniči s tem, da se odpro vrata mladini brezplačno za srednješkolsko in visokoškolsko izobrazbo, pri čemer naj se ozira samo na možnosti vsakega posredca.

3. Pomnoži naj se število strokovnih šol, v katere naj se sprejema kar največ učencev in se jih specializira za poljedelski, industrijski in trgovski poklic.

Šolstvo v Italiji.

(Poročilo iz okupiranega ozemlja.)

Menda ga ni naroda pod solncem, ki bi znal tako dobro skriti svojo kulturno gnolobo pod krinko nekdanje kulture, kakor so Lahi.

Ko so prišli na Kras in videli, da pri nas ni analfabetov, so se začudili. In tako ljudstvo hlače zasozniti barbažna Jugoslavija? Ne! Mi, ki smo kulturni — itd. —

Ves svet jim je verjel in tudi najbližnjim sosedom so znali skrivati svojo revščino. A tu in tam jim vendar uide beseda, ki odgrne bleščeči se plašč ter pokaže žalostno okostje njihove moderne kulture.

E. Bertarelli je objavil v »Secolu« pod naslovom »Naskok na šole«, članek, ki nam v jasnih obrisih kaže rakovo pot laškega ljudstva.

Razen vplogda v vrednost laškega šolstva, se nam odkriva v tem članku tudi vsa psiha Italijana: Če je že slabo, naj ostane slabo — nepotrebno je iskati rešitve iz zla; a eno moramo zavijmo zlo v letve iz obleke, da bo vsaj očesu prijatno.

Bertarelli piše:

»Sola (italijanska) — od najnižje elementarne do univerze — mora zadnja leta pretrpeti napade, polne očitanj in pesimizma. V zadnjem času se je toča še zgotčila in sedaj pada z vso silo in iz nerazumljivih vzrokov na ljudsko in srednjo šolstvo. V člankovih v časopisih, v srednji znanstvenih brošurah, v konferencah in kongresih sledi napad na Dunaju. Slabi učitelji — slabi učenci, ničvredne šole — idiotski programi. Papini prihaja do sklepa, da se naj šole zapro — kakor je širangere nekoč zahteval, naj se smrtna kazen ne odpravi zato, da se obsojni mauce — živeti! Prezzolini hoče celo izpremeniti srednjo in višjo šolo v obligatorične zavode. Tu se je težko ubraniti sugestije, da bi bilo treba jemati učitelje s planeta Marsa.

Resnica je, da so z italijansko šolo nezadovoljni v Italiji učenci, ljudstvo in učitelji, ter da je izboljšanje nemogoče.

Prosta šola, boljša izbira, kooperacija staršev, so besede, kakor zračni mehurčki: gorje ako se jih dotakne igla realnosti. Kajti mnogo jih je, ki so dokazali, da bi imela prosta šola iste učence, iste učitelje in isti »entourage« družine, kakor doslej v državnih šolah; le učitelje in programih in njih poučujočih bi bila večja. Niti ideja boljše izbire ne more kljubovati kritiki realnosti. Galletti nam prinaša novost, ki je zelo prirota in naj se zaenkrat še vrta okrog solca bodočnosti. Danes je težko dobiti zadostno število učiteljstva sploh; če bi izobilje šol, bi ostalo brez učitelja in večja številka analfabetov bi razveseljevala našo sivo statistiko.

Če bi pa bolj strogo izbirali med učenci, bi se splazilo do zadnjih ljudskih razredov komaj tretjina državljanov.

To je najbolj boleča konstatacija. Oni, ki poučujejo z ljubeznijo v srcu si napravijo razne minimalne metre; v tej meri je zapadeno samo to, kar je neobhodno potrebno za določitev raznih intelektov. Ko pride do merjenja, spoznajo učitelji, da so tudi ti metri bili predolgi — torej morajo znova in zopet znova skriti mere.

V tem tiči vzrok, da postajamo univerzitetni profesorji s starostjo tudi popustljivi nasproti učencem, čeravno vemo, da izgleda to kot znamenje kretenstva in čeravno misli mnogo kolegov, da postajamo popustljivi zato, da bi se ne opazila progresivna ignoranca učiteljstva.

Ali zahtevate strogost, ki se bo zdela tudi poučujočim logična? Ali hočete, da merimo po metru, ki določa minimum naših zahtev? Prav, a ne čudite se, če ne bo izdelala šol niti polovica učencev. In to stalno.

Tako je: Med optimistično željo in pesimistično resnico ne more biti zblizanja kot v neki svi in negotovi zoni. In v to zono morajo danes učitelji peljati cele roje ljudi.

Vse to ne zanika krivde šole, učiteljev, vlade in programov. A največja krivda tiči v žalostni brezbrzičnosti in v plemeniti želji male manjšine. Ti zadnji so oni, ki omejujejo napade, pa ne povedo, kje je izhod iz vsega slabega.

Pritožbe padajo na starše učencev, češ, da brez dobrih družin, ki naj izpopolnjujejo delo šole, ne bo dobrih učencev. Vse to je res, a rešitve ni v tem. Učenci so pod povprečno, starši se nad srednjo vrednostjo. In današnji učenci so družine prihodnosti. Ni mogoče izboljšati učencev, ne da bi se izboljšale družine, in ni mogoče izboljšati družin, ne da bi se izboljšali učenci. Večni kolobar, prazen in votel!

Ta fenomen se ponavlja tudi pri učiteljstvu: Sola jih da, kakršni so in šola jih zopet jemlje, kakršne šola da.

Boljši učitelji — boljši učenci! Popolnoma prav! A kdo pozna recept, ki ustvarja inteligentne in marljive učitelje?

Boljši ekonomski pogoji — višja morala. Same lepe in resnične reči, ki pa ne izpremenijo ničesar. Le oglejte si uriverz!

Nekdaj so nam dale moč visoke vrednosti, v izobilju smo jih imeli tudi v tistem času, ko so bile študentske samo